

KRITICKÁ MÍSTA E-PSYCHOLOGIE

CRITICAL AREAS AT E-PSYCHOLOGY

Pavla Rymešová, Kateřina Chamoutová, Pavel Michálek, Hana Chamoutová

Anotace:

V zimním semestru školního roku 2003/2004 zahájila katedra psychologie PEF ČZU výuku v předmětu "Psychologie osobnosti a sociální psychologie" za využití internetových technologií, které umožňují plně distanční výuku. Přes nesporný přínos multimediální podpory je však v současné době možné zachytit i některá kritická místa, která se v této formě vzdělávacího procesu vyskytují a je nutné k nim přihlížet. Jejich zmapováním se zabývá náš příspěvek.

Klíčová slova:

distanční vzdělávání, multimediální, vzdělávací proces

Abstract:

Department of psychology PEF ČZU has begun education of topic of "Psychology of personality and Social psychology", by internet technologies, during winter semestry of school year 2003/2004. These technologies create possibilities for distance study. No doubt about advantages of support of multimedia proccess. There are also some disadvantages, critical points and difficult areas which have to be solved. This material try to map these problems.

Keywords:

distance study, multimedial, educational process

1. ÚVOD

Se zahájením zimního semestru školního roku 2003/2004 byla na katedře psychologie PEF ČZU využita pro výuku v rámci grantu nově vytvořená programová podpora. Katedra psychologie PEF ČZU vytvořila elektronickou výukovou podporu a v akademickém roce 2003/2004 ji poprvé plošně využila pro potřeby výuky v nejvíce zatěžovaných předmětech. V současné době tvoří aplikace výukové zázemí předmětu „Psychologie osobnosti a sociální psychologie“ v denní i kombinované formě studia PEF ČZU, dále podporuje i kombinovanou formu předmětu „Psychologie v podnikání“ na TF ČZU, to vše v prvních ročnících. V tomto virtuálním prostředí se v zimním semestru pohybovalo cca 850 a v letním semestru cca 350 studentů.

Přes nesporný přínos multimediální podpory jsme však zachytili i některá kritická místa, ke kterým je nutné při využití a tvorbě podobných výukových segmentů přihlížet.

2. METODY

„Výukový balík“ multimediální podpory vycházel z předem připraveného textového materiálu. Ten vytvořil základní „stavební jednotku“ výukového textu za využití výhod internetových technologií umožňujících přístupnost z jakéhokoliv místa v kterémkoliv čase,

dále pak dvoustupňovost textu a jeho propojení s širším virtuálním prostředím za pomoci hypertextových odkazů.

Dále byly sestaveny testové otázky (doplněné variantními volbami a správnou odpovědí) seskupené do výukových bloků.

Byla vypracována programová nástavba (SQL aplikace) odpovídající možnostem použité technologie a prostředí serveru Provozně ekonomické fakulty a kapacitním požadavkům vyučovaného předmětu a vytvořen web-design internetové aplikace.

Po naplnění tohoto výukového „balíku“ byla aplikace umístěna na server fakulty a zabezpečena.

3. VÝSLEDKY

Výuková podpora

V první řadě je nutné si uvědomit, že hlavním předpokladem úspěšné výuky je obnova a rozvoj schopností a dovedností učit se. Tomu také musí odpovídat učební postup. Jeho úspěch spočívá v množství lidských smyslů, které jsou do učení zapojeny. Jak narůstá jejich počet, výrazně narůstá i míra osvojení informací, vědomostí, dovedností a návyků. Vrcholem a mnohdy i podmínkou konečného efektu učení je aktivní činnost studenta v procesu výuky i po jejím skončení v praxi.

Platí tyto principy :

- slyším a zapomenu,
- vidím a vzpomenu si,
- jednám a osvojuji si.

Vytvořit takový výukový materiál, který splňuje výše uvedená kritéria je tudíž značně komplikované.

Námi vytvořená výuková podpora se skládá z úvodních pokynů, registračního panelu, kontroly výsledkového skóre, komunikační podpory a tří výukových segmentů. Každý segment je rozdělen tematicky na tři sekce podle požadavků kladených na obsahový rámec předmětu.

Text je dvouúrovňový – v první úrovni se posluchač seznámí se základy problematiky, druhá úroveň napomáhá hlubšímu pochopení. Doplnují jej hypertextové odkazy (především v oblasti konkrétních příkladů), otázky a úkoly k zamyšlení, doporučená literatura případně i sebezpěšovací testy.

Nutno však přiznat, že velké množství takto upraveného textu je vhodné spíše pro získání základní orientace či vyzkoušení si praktických ukázek, než pro přímé učení se „z obrazovky“. Jako vysoce zjednodušující vidíme možnost získat skriptum také v tištěné podobě.

Původně jsme zamýšleli vložit přímo do textu animace doprovázené mluveným slovem. Vzhledem k obrovským datovým nárokům se ukázalo, že klasické HW vybavení (disková kapacita, paměťová kapacita) není možno použít. Vzhledem k tomu, že chceme systém používat na běžných PC dostupných nejširší skupině posluchačů, bylo tedy nutno zabezpečit plynulý chod programu a přizpůsobit provedení výukového textu jejich možnostem.

TESTOVÁNÍ

Dalším hlavním problémem je problematika plagiátorství, zneužití informací a podvádění. Zjistit, zda je práce studenta jeho vlastní nebo zda byly použity necitované podklady z „mlýna“ prací je velmi těžký úkol. Zjistit, zda průběžný zkušební test vypracoval frekventant samostatně, nebo za podpory svých kolegů, či dokonce v zastoupení, je prakticky

nemožné.

Každý tematický blok je doplněn cvičným a ostrým testem, který se skládá z dvaceti otázek. Na vyplnění každé má posluchač maximálně 40 sec. Po uplynutí tohoto limitu se otázka automaticky odesílá jako chybně zodpovězená. Pět z nich požaduje doplnění chybějícího slova, v patnácti je nabízen výběr možných odpovědí.

Cvičný test je stabilní, v průběhu času se jeho otázky nemění. Po zodpovězení každé jednotlivé otázky se automaticky objeví porovnání správnosti odpovědi. Slouží k tomu, aby měl frekventant představu, jakou formou bude dotazován a do jakých podrobností se bude v testování zacházet.

Ostrý test má totožnou skladbu otázek. Ty jsou však automaticky generovány z cca 90-110 připravených otázek. Ostré testování může frekventant podstoupit v každém bloku pouze jednou. Pokud testování spustí a v jeho průběhu je přeruší, započítává se mu pouze bodový zisk dosažený do tohoto okamžiku.

Celkové bodové skóre dosažené v jednotlivých testech si může posluchač ověřit kdykoliv kliknutím na „Výsledky“ v liště vstupního panelu.

V oblasti testování jsme se setkali s jevem, který byl však předpokládán a tudíž i zahrnut do pedagogického záměru. Ostrý test vykonával student obvykle se skripty na klíně a vydatné pomoci kolegů z kruhu. Díky nucenému tempu odpovědí však bylo zapotřebí získání poměrně značné orientace ve výukovém textu, což předpokládá jeho minimálně dvojí prostudování. Také „pomocníci“ nemusí být nutně na škodu. Takto vytvořená skupinka musí obvykle absolvovat „kolečko“, během kterého se studenti střídají ve vyplňování ostrého testu. Vzhledem k faktu, že testové otázky jsou nahodile generovány, probíhá proces učení i v této situaci.

ZÁZEMÍ TUTORA

Zázemí tutora je chráněné přístupovým heslem a je přímo provázené s výukovým blokem.

Proběhnuvší registrace, výsledek ostrého testování či s ním spojená změna celkového bodového hodnocení se příslušnému tutorovi okamžitě zobrazí. Má tedy možnost okamžitě reagovat na výsledky frekventanta a konzultovat je bez fyzické přítomnosti podkladových materiálů.

V této oblasti se nevyskytly problémy.

DALŠÍ KRITICKÁ MÍSTA

Jedním z kritických míst se projevilo i technické zabezpečení výukového bloku. Občasné výpadky na školním serveru nemůže tutor ovlivnit. Nelze také rozeznat, zda počítač „spadl“ z objektivní příčiny, či zda jej „shodil“ student, kterému se právě nedařilo v testu. Také nelze ovlivnit chybné nastavení počítače (mimo sídlo univerzity), na které není vždy snadné přijít. Z tohoto důvodu bylo nastaveno minimální požadované bodové skóre a závazný standardní postup pro řešení problematických situací.

Dalším úskalím je omezení přímé komunikace, sociální izolovanost studenta. Došlo ke snížení sociálních vazeb jak mezi studentem a pedagogem, tak mezi studenty navzájem. Při masivním vstupu těchto technologií do výuky musíme počítat s poklesem možností sociálního učení, či navazování přátelských či milostných kontaktů.

V neposlední řadě se také musíme pozastavit nad ovlivněním zdravotního stavu studenta „virtuálním studiem“. Mohou zde nastat komplikace s pozorností a soustředěním, dochází k omezení pohybu (studium v „sedě“) apod.

5. ZÁVĚR

Vysokoškolské studium s sebou nese tři světy, které se neustále prolínají. Svět starších, zkušenějších, vědecky erudovaných. Svět mladých spojený s touhou po životě a po tom, co přináší. Svět vědy a kultury, který je předáván.

Osobnost pedagoga zde plní nezanedbatelnou roli. Vysokou školu by měli studenti opouštět nejen s vědomostmi, ale také s dovednostmi a návyky. Neplní proto pouze roli výukovou, ale také výchovnou (společenskou, mravní).

Multimediální podpora předmětu je v současné době aktivně využívána ve výuce. Přes nesporný přínos (kterým je například lepší orientace v psychologické terminologii a v probírané látce obecně, přes pokles nároků na kapacitu učeben, protože mohlo dojít ke snížení kontaktních hodin, a zmenšení administrativního zatížení pedagoga včetně zvýšení flexibility jeho práce) nesmíme zapomínat na roli, možnosti a poslání kamenné univerzity a jejích pedagogů a brát při hledání nových způsobů výuky v potaz i negativa, která přináší.

Literatura:

- Beneš, M.: Úvod do andragogiky. Karolinum, Praha 1997.
- Rymešová, P., Chamoutová, K., Michálek, P., Pechačová, Z., 2003: Distanční forma výuky psychologie na PEF ČZU. Sborník: Sborník mezinárodní vědecké konference Uplatňovanie aktivizujúcich metód a foriem vyučovania vo vysokoškolskom vzdelávaní III., Nitra, Nitra, ISBN 80-8069-288-2, s. 1 - 1.
- Rymešová, P., Chamoutová, K., Michálek, P., 2003: Distanční forma výuky psychologie v oblasti agrárního sektoru. Sborník: Agrární perspektivy XII., Praha, PEF ČZU, ISBN 80-213-1056-1, s. . - ..
- Pechačová, Z., Rymešová, P., Michálek, P., 2003: Etické problémy pedagogického procesu na virtuální univerzitě. Sborník: Sborník z mezinárodní vědecké konference Uplatňovanie aktivizujúcich metód a foriem vyučovania vo vysokoškolskom vzdelávaní III, Nitra, Nitra, ISBN 80-8069-288-2, s. 10 - 13.
- Rymešová, P., 2003: The psychosocial obstacles of the pedagogical process of the virtual education. Sborník: Networking - psychology in dialogue with related disciplines, Wien, Psychologie in Österreich, ISBN ., s. 206 - 206.
- Rymešová, P., Chamoutová, K., Pechačová, Z., 2003: Distance teaching of psychology. Sborník: 11th European congress on work and organizational psychology, Lisboa, Portugal, EAWOP, ISBN ., s. 431 - 431.
- Rymešová, P., Chamoutová, K., 2001: Průvodce psychologií osobnosti a sociální psychologií pro distanční studium, Praha, PEF ČZU, ISBN 80-213-0814-1.
- Řehák, M.: Úvod do didaktiky dospělých. UKVČ, Praha 1991.

Kontaktní adresa:

PhDr. Pavla Rymešová, Katedra psychologie PEF ČZU v Praze
Tel.: 224382320, e-mail: rymesova@pef.czu.cz